

The effect of education on gender perception and gender role attitudes: An experimental study¹

Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma

Zafer Uzun²
Sezgin Erdem³
Kadir Güç⁴
Ayşenur Merve Şafak Uzun⁵
Elif Erdem⁶

Abstract

Sex has been the most important criteria when categorizing and differentiating individuals. While the concept of sex is used to describe the biological side of being a man or woman, the concept of gender refers to the expectations and meanings formed by the society and culture. In this respect, passive roles are thought suitable for women in the social life while men have more active roles. Socialization agents, such as family, media, peer groups and education are playing an active role in transferring the codes related to gender roles. The aim of this research is to test the effectiveness of gender education on the attitudes towards gender perception and gender roles. In accordance with this purpose, an experimental study was designed as a part of the protocol called “Providing Gender Equality, Strengthening Institutional Capacity while Fighting with Violence Against Women, Enhancing Cooperation and Coordination” which was conducted between the Ministry of Turkish National Defense and the Ministry of Family and Social Policies. And an education (Gender Equality and Fighting with Violence

Özet

Bireyleri, kategorilere ayırmak ve farklılaştırmak için kullanılan ölçütlerden en önemlisi cinsiyet olmuştur. Cinsiyet (sex) kavramı, kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade etmekte iken, toplumsal cinsiyet (gender) terimi, toplumun ve kültürün yüklediği anlamlara ve beklentilere atıfta bulunmaktadır. Toplumsal hayatta kadınlara pasif, edilgen roller uygun görülürken; erkeklere aktif, etken roller atfedilmektedir. Aile, medya, arkadaş grubu ve eğitim gibi toplumsallaşma ajanları ise toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kodların aktarılmasında etkin bir rol almaktadır. Bu araştırma ile her geçen gün artan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığını önleme yönünde politikalara öncü olmak için verilen eğitimlerin, toplumsal cinsiyet algısına ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar üzerindeki etkinliğinin sınanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Millî Savunma Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında yapılan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” kapsamında verilen

¹ This study was presented at the IIIrd International Eurasian Educational Research Congress (EJER2016) as an oral presentation.

² Ph.D. Candidate, Hacettepe University, Department of Sociology, zaferuzun@hacettepe.edu.tr

³ Ph.D. Candidate, Kırıkkale University, Department of Sociology, sezginerdem84@gmail.com

⁴ Ph.D. Candidate, Hacettepe University, Department of Educational Sciences, kadircuguc1988@gmail.com

⁵ Lecturer, Başkent University, asafak@baskent.edu.tr

⁶ Graduate Student, Gazi University, Department of Sociology, elif1986erdem@gmail.com

Against Women) was given to the research group consisting of 23 participants. In order to collect data, we used Gender Perception Scale and Gender Role Attitude Scale. As a result of the study, firstly the education given to the participants raised their score of gender perceptions and attitudes towards gender roles significantly. It also increased the mean score of men much more than that of women. And after the training, the initial difference between the mean scores of men and women almost disappeared. It was seen that the training increased the final test mean scores of married individuals significantly. After the training, the mean scores of both women and men increased.

Keywords: Sex; Gender; Gender Education; Gender Attitudes; Gender Perception; Experimental Study.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

“Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitici Eğitimi”ne katılan 23 katılımcı araştırma grubuna dâhil edilerek deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında Toplumsal Cinsiyet Algısı (TCA) ve Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum (TCRT) ölçekleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ilk olarak çalışma grubuna verilen eğitimin katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarında ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların ortalamalarında anlamlı derecede yükseltmiştir. İkinci olarak, çalışma grubuna verilen eğitim, erkeklerin ortalamalarını çok daha fazla arttırmış ve eğitim sonucunda kadın ve erkeklerin ortalamaları birbirine son derece yaklaşmıştır. Bunun yanı sıra verilen eğitim evli bireylerin son test ortalamalarını çok daha fazla arttırdığı görülmüştür. Son olarak verilen eğitim sonrasında hem kadınların hem de erkeklerin ortalamaları yükselmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet; Toplumsal Cinsiyet; Toplumsal Cinsiyet Eğitimi; Toplumsal Cinsiyet Tutumları; Toplumsal Cinsiyet Algısı; Deneysel Çalışma.

1. GİRİŞ

Bireyleri, kategorilere ayırmak ve farklılaştırmak için kullanılan ölçütlerden birisi de cinsiyet değişkenidir. Cinsiyet, canlıların cinsiyet kromozomları tarafından belirlenen yapısal, işlevsel ve davranışsal özelliklerini içeren (Torgrimson ve Minson, 2005: 785) bireyin kadın ya da erkek olarak gösterdiği genetik, biyolojik, fizyolojik özellikler ve farklılıklara işaret etmektedir (Marshall, 1999: 98; Cherry, 2005: 157). Toplumsal cinsiyet ise kadın ve erkeklerin yaşam deneyimleri temelinde inşa edilen bir durum olarak değerlendirilmektedir (Stoller, 1968). Bir diğer ifade ile cinsiyet (sex) kavramı, kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade etmekte ve demografik bir kategori olarak ele alınmakta iken, toplumsal cinsiyet (gender) terimi, toplumun ve kültürün yüklediği anlamlar ve beklentilere atıfta bulunmaktadır (Deaux, 1987; Connel, 1998; Lips, 2001; Görgün Baran, 2010; Dökmen, 2004: 3-4; Giddens, 2000: 97).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki anlam farklılıkları 1986 yılında Robert J. Stoller’in yazdığı “*Sex and Gender, The Development of Masculinity and Femininity*” kitabında dile getirilmiştir. Bu çalışma kadın ve erkek farklılığına vurgu yapmakta, toplumsal cinsiyetin, cinsiyet gibi doğal değil, toplumsal inşa sonucu sonradan oluştuğunu vurgulamıştır (Stoller, 1968: 9). Kadını ve erkeği doğuştan getirdiği biyolojik farklılıklarla değerlendiren, bu kimliklere uygun davranış beklentilerini bireye sunan ve sosyalizasyon süreciyle yeniden üretilen roller ile atfedilmiş sorumluluklar toplumsal cinsiyet olarak da adlandırılabilir. Bu rol ve sorumluluklar sosyo-kültürel ve mekânsal farklılıklar temelinde belirlenmekte (Scott, 2007: 11) ve farklılaşmaktadır. Bir diğer açıdan toplumsal cinsiyet, eşitlik iddiasından yola çıkar ve kadın-erkek arasındaki doğal farklılıklardan sıyrılarak ‘toplumsal dönüşüme açık’ bir kavram niteliğine dönüşmektedir.

Bu bağlamda bireylerin toplumsal cinsiyet olgusuna karşı var olan algılarının ve tutumlarının keşfedilmesi toplumsal yapılara ilişkin ağlarının ve dinamiklerinin belirlenmesinde önemlidir. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet rolleri ve algılarına ilişkin tutumların eğitim aracılığı ile dönüşüme açık olup olmama durumu sorgulanmıştır. Bu sayede her ne kadar kültürden kültüre farklılaşsa da toplumsal cinsiyet eğitimlerinin toplumsal cinsiyet rolleri ve algılarına ilişkin tutumların geliştirilmesindeki etkisi test edilmiş olacaktır. Bu amaçla ilk olarak toplumsal cinsiyet rol ve algıları ile temel kavramsallaştırmalar yer verilmiştir. Ardından ilgili literatüre ilişkin çalışmalara değinilmiştir. Üçüncü bölüm çalışma grubu, verilen eğitimin içeriği, veri toplama araçları ve veri analiz süreçlerinden oluşan yöntem kısmını oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere bulgular kısmında yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise elde edilen verilere ilişkin değerlendirmeler ve daha sonraki çalışmalara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesine ilişkin bilgi sunulmaktadır.

2.1. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Kavramları

Toplumsal cinsiyet kavramı, zaman içinde değişebilen ve kültürden kültüre farklılık gösteren bir kavramdır. Bu nedenle toplumsal cinsiyetin getirdiği roller dinamiktir, içeriği zamana ve mekâna göre değişebilmektedir (Seçkin & Tural, 2011: 2447). Toplumsal değişimle birlikte rollerdeki değişim, toplumsal cinsiyet rollerine ait kabullerin de değişebileceğini ya da farklı kültürlerin etkileşimi neticesinde farklı ilişki ağlarının var olabileceğini bize göstermektedir (Mead, 1928). Bireyin toplum ile olan ilişkisinde seçili bir özgürlük alanı içerisinde tasarlanmış rollerini sergilemektedirler. Bu roller aynı zamanda toplumsal yapının onlara attığı rollere göre davranmaktadırlar (Seçkin & Tural, 2011: 2447). Bu anlamıyla rol kavramı, belirli statü ya da toplumsal konumlara atfedilen toplumsal beklentileri ortaya koymakta ve bu tür beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmeme sürecini analiz etmektedir (Marshall, 1999: 624-625).

Toplumsal etkileşim içerisinde gelişen roller bir iktidar biçimi olarak kadınları ve erkekleri belli alanlara hapsedmekte (Akyüz, 2011) ve bu toplumsal norm ve değerleri içselleştiremeyen bireyler toplum tarafından dışlanabilmektedir (Kadılar, 2011). Örneğin geleneksel toplum yaşantısında kadınlara pasif, edilgen roller uygun görülürken; erkeklere aktif, etken roller uygun görülmektedir (Burger, 2006). Bu rollere göre kadınların ev işlerini yapıp, çok sayıda çocuk doğurmaları, bu çocuk yetiştirmeleri, erkeklerin de para kazanmalarını gerektirecek işleri aile reisi olarak yapmaları veya uygun bir davranış kalıbı olarak kabul görmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeğin toplumsal yaşamına ilişkin yansımalarına daha geniş bir bakış açısı ile bakıldığında aile hayatında, sosyal hayatta, eğitim, evlilik, meslek seçiminde ve mesleki yaşantısında da görmek mümkündür (Lindsey, 1990; Bhasin, 1997; Çelebi, 1997; Akın ve Demirel, 2003; Dökmen, 2004).

Cinsiyet algısı ise toplumsal yapının kadın ve erkeklere sunduğu biçimi ile bireylerin davranışlarını ve toplumsal cinsiyete ilişkin rol ve tutumlarını da etkilemektedir (Parashar, Dhar ve Dhar, 2004). Başka bir ifadeyle, sosyalleşme ajanları, toplum adına, ne yapılması ve bunun nasıl yapılması gerektiğine ilişkin bir kanı birliği oluşturmaktadır. Süreç sonucunda, belirli bir cinsiyetin toplumsal beklentileriyle örtüşen bir “toplumsal cinsiyet kimliği” oluşmakta (Sankır, 2010: 12) ve toplumla bir bütünleşme sağlanmaktadır (Connel, 1998: 225-256).

Toplumsal cinsiyet açısından, aktörlere verilen eylemler; belirli amaç, değer ve normatif standartlar taşıdığından bu eylemler ancak bağlamında açıklanabilmektedirler. Aktörün algısını ve eylemini biçimlendiren norm ve değerler, sistemde rehber konumunda bulunmakta, insanlara ve anlamlara yönelik duyarlılık toplumdan aldığı ilişkisellik ile inşa edilmektedir. Parsons’ın genel eylem kuramının içinde taşıdığı dört sistem (kültürel, toplumsal, kişilik ve davranışsal organizma) yapıya entegre

olmayı kolaylaştırmaktadır. Yani sosyal eylemin içinde cinsiyeti, yaşı ve biyolojik yapısıyla değerlendirilen aktör, ilişkisel olarak grup ve kolektiviteye bağlı, uzamsal, geçici, çevresel faktörlerle ilişkilendirilmekte (Parsons, 1951: 142) ve semboller, kurallar, ahlaki zorunluluklar, motiveler, değerler ve düşünce formları değişkenlerine bağlı olarak algısını inşa etmektedir. Algıların davranışa dönüşümünde gerçekleşen eylem, uygulayıcısının dışında, yorumlanma aşamasında sosyal çevreden kopuk olarak değerlendirilmemekte (Rocher, 1975: 131), bireysel (*individual*) değil, sosyal sistemin içinde, grupsal, organizasyonel, bölgesel ve topluluktan topluma kadar saran bağlam etrafında, konum ve eylem arasındaki etkileşimle açıklanmaktadır (Rocher, 1975: 29-30).

2.2. Literatüre İlişkin Çalışmalar

Literatürde toplumsal cinsiyete ilişkin farklı disiplin alanlarında yapılmış birçok araştırmayla karşılaşmıştır. Bu çalışmalarda; toplumsal cinsiyet rol kalıpları (Vefikuluçay vd., 2007; Pınar vd., 2008; Yılmaz, vd.,2009), çizgi filmler (Şenol vd., 2016), ekonomi, çalışma yaşantısı ve toplumsal cinsiyet (Gönen vd., 2004; Yılmaz, 2005; Kumaş ve Fidan, 2005; Ergöl vd., 2012; Dikmen ve Maden, 2012; Poyraz, 2013), toplumsal cinsiyet ve erkeklik (Şenol ve Erdem, 2016; Sebnem, 2017), toplumsal cinsiyet eşitsizliği (Sebnem, 2017), toplumsal cinsiyet algısı (Asan, 2010; Zeybekoğlu, 2010; Arıcı, 2011; Kahraman vd., 2014) gibi konular işlenmiştir. Bunun yanı sıra genelde eğitim ve toplumsal cinsiyet ilişkisini özelden ise farklılaşmış eğitim alanlarındaki toplumsal cinsiyet (Zengin-Arslan, 2002), okulöncesi dönemde toplumsal cinsiyet ve annelik (Akfırat, 2017), eğitim programları ve toplumsal cinsiyet ilişkisi (Gümüsoğlu-Helvacioğlu,1996; Tan, 2005; Gümüsoğlu, 2005; Asan, 2010; Gümüsoğlu, 2014) ve Türkiye’de toplumsal cinsiyet ve eğitim ilişkisini (Altınay, 2004; Sayılan, 2008; Oruç, 2013) konu alan çalışmalara da rastlanmıştır.

Ek olarak ülkemizde birçok dernek, kurum, kuruluş (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çankaya Belediyesi, EVCA Derneği, Sabancı Üniversitesi bunlardan bazılarıdır) tarafından farklı içeriklerde eğitimler verilmektedir. Ancak verilen eğitimlerin toplumsal cinsiyet algısı ve rolleri üzerindeki etkisinin nasıl olduğu yeterince sorgulanmamıştır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eğitiminin toplumsal cinsiyet algısı ve rolleri üzerindeki etkisini konu alan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır: Örneğin Esen’in 2013 yılında hizmet öncesi öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirmeyi konu alan çalışmasında 22 katılımcının toplumsal cinsiyet konularına odaklı bir derse dair görüşleri sınanmıştır (Esen, 2013). Bir başka çalışmada Allana, Asad ve Sherali’nin toplumsal cinsiyet farkındalıklarını konu aldığı çalışmasında 16 farklı okuldan 22 öğretmenin video gösterimi, bireysel aktiviteler, özel çalışma konularının ve atölye çalışmalarının da dâhil olduğu bir dizi eğitim sonrasında toplumsal cinsiyet farkındalıklarındaki gelişimlerini yine katılımcıların görüşlerine başvurarak incelemiştir (Allana, Asad ve Sherali, 2010). Bu anlamda bu çalışma gerek verilen eğitimin içeriği gerekse de eğitim sonuçları sonrasında ulaşılan bulgular açısından konu alanı ve metodolojisi ile özgün bir çalışmadır. İlgili literatüre önemli bir katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

2.3. Araştırmanın Problemi ve Araştırma Soruları

Bu araştırmanın ile her geçen gün artan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığını önleme yönünde politikalara öncü olmak için verilen eğitimlerin, toplumsal cinsiyet algısına ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkinliğinin sınanması amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Çalışma grubuna verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarında anlamlı bir değişim oluşturmakta mıdır?
- Çalışma grubuna verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında anlamlı bir değişim oluşturmakta mıdır?
- Çalışma grubuna verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarında ve toplumsal cinsiyet tutumlarında cinsiyete göre anlamlı bir değişim oluşturmakta mıdır?

- Çalışma grubuna verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarında ve toplumsal cinsiyet tutumlarında medeni durumlarına göre anlamlı bir değişim oluşturmakta mıdır?
- Çalışma grubuna verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet ile ilgili bilgi seviyelerinde anlamlı düzeyde bir değişim oluşturmakta mıdır?

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Temel Kabulleri

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve ayrımcılığını önleme konusunda geliştirilen politikaları desteklemek amacıyla verilen eğitimlerin, toplumsal cinsiyet algısına ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkinliğinin incelendiği bu çalışmadaki varsayımlarımız ve sınırlılıklarımız aşağıda tanımlanmıştır.

- Öncelikle eğitimlere katılan deneklerin araştırma sorularını içtenlikle, tarafsız ve doğru bir şekilde cevaplandığı kabul edilmektedir.
- Verilen eğitimin içerik olarak yeterli olduğu kabul edilmektedir.
- Eğitimleri verenlerin yeterli donanıma sahip olduğu kabul edilmektedir.

Araştırmanın sınırlılıkları ise;

- Bu araştırma sonuçları deneklerin araştırmada yer alan ölçeklere ve demografik bilgi formuna verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- Araştırmanın örneklem grubunun yaşı 25 ve üstü ile sınırlıdır.
- Araştırmanın deneysel bir çalışma olması dolayısıyla kontrol grubunun bulunmaması bir başka sınırlılığı teşkil etmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada bir nicel araştırma yöntemi olarak deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın bir eğitim programı olması, katılımcıların rastgele seçilmemesi, kontrol grubunun bulunmaması nedeniyle araştırmada tek grup öntest-son test tasarımı kullanılmıştır (Babbie, 2006: 229; Neuman, 2008: 253).

3.1. Çalışma Grubu

Çalışma, Millî Savunma Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında yapılan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” kapsamında verilen “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitici Eğitimi”ne (16 Mart-03 Nisan 2015) katılan 28 kişiden oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk aşamasında eğitimin başlangıç tarihinde eğitime katılan 26 kişiye ölçek uygulanmıştır. İkinci aşama ise üç hafta sonra eğitimin bitiş tarihinde ilk aşamada ölçek uygulanan 24 kişiye uygulanmıştır. İlk aşamada yer alıp da ikinci aşamada yer almayan 2 kişi sağlık durumları nedeniyle uygulamaya katılmamışlardır. 1 kişi ise çalışmanın ikinci aşamasında anketleri eksik doldurduğu için araştırmacılar tarafından değerlendirmeye alınmamıştır. Her iki aşamada uygulamaya katılan 23 kişinin verileri değerlendirmeye alınarak çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Sosyo-Demografik Bilgileri

		N	%
Cinsiyet	Kadın	10	%43,5
	Erkek	13	%56,5
Medeni Durum	Evli	13	%56,5
	Bekâr	10	%43,5
Yaş	25-29	7	%30,4
	30-34	9	%39,1
	35-39	1	%4,35
	40-45	3	%13,05
	46-50	1	%4,35
	50+	2	%8,7
Eğitim Durumu	Lisans	15	%65,25
	Yüksek Lisans	7	%30,4
	Doktora	1	%4,35
Mesleki Deneyim Süresi	1-4	5	%21,73
	5-9	8	%34,7
	10-14	3	%13,05
	15-19	3	%13,05
	20-24	0	0
	25-29	2	%8,7
	30+	2	%8,7

3.2. Eğitimin İçeriği

Eğitimin programı 3 haftalık süre boyunca hafta içi 09.00-16.00 saatleri arasında uygulanmıştır. Her ders saati 45 dakikalık süreler olarak planlanmıştır. Program, 71 saat teorik, 7 saat uygulama, 4 saat film/belgesel gösterimi, 3 saat panel çalışması, 1 saat tartışma olmak üzere toplam 86 saatten oluşmaktadır. Eğitim programının içeriği 4 temel kategoriye ayrılmıştır: İlk kategori 46 saatlik ‘Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Yönelik Şiddet Eğitimi’ni kapsamaktadır. İkinci kategori 9 saatlik ‘Anayasa Eğitimi’nden oluşmaktadır. Eğitimin üçüncü kategorisinde 31 saatlik ‘Eğiticilerin Eğitimi’ bulunmaktadır. Dördüncü ve son kategoride konuk konuşmacıların katıldığı 3 saatlik ‘Panel’ çalışmalarından oluşmaktadır (Tablo 2). Ek olarak eğitimlerde yer alan eğiticiler en az doktora mezunu akademisyenlerden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları olarak Toplumsal Cinsiyet Algısı (TCA) Ölçeği ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum (TCRT) ölçekleri kullanılmıştır.

3.3.1. Toplumsal Cinsiyet Algısı (TCA) Ölçeği:

Kullanılan ilk ölçek bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını ölçmek üzere Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı (TCA) ölçeğidir. Bu ölçek 5’li likert tipinde olup 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe uygulanan güvenirlik analizi sonucunda, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,872 olduğu, geçerlik analizi sonucunda ise ölçeğin tek boyuttan oluştuğu ve yapı geçerliliğini sağladığı görülmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 puan aralığında olup; ölçekten alınan puanlar yükseldikçe toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumlu tutumun arttığı görülmektedir (Altınova ve Duyan, 2013).

Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Safak Uzun, A. & Erdem, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693. doi:[10.14687/jhs.v14i1.4354](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i1.4354)

Tablo 2: Eğitimin İçeriği

	Eğitimin Adı	Ders Saati	Açıklama
Toplumsal Cinsiyet ve Kadına Yönelik Şiddet Eğitimi	Kadın Hareketi Tarihi	2	Teorik
	Toplumsal Cinsiyet Bilgisi	5	Teorik
	Toplumsal Bir İnşa Olarak Erkeklikler	3	Teorik
	Kadına Yönelik Şiddet Bilgisi	6	Teorik
	Erkekler Erkeklerle Konuşuyor	2	Teorik
	Erkekler Erkeklerle Konuşuyor	1	Uygulama
	Siyasi Yaşam ve Kadın	3	Teorik
	Kadın ve Eğitim	3	Teorik
	Kalkınma/Yoksulluk/Çalışma Yaşamı	3	Teorik
	Kadın ve Sağlık/Erken Yaşta Evlilikler	3	Teorik
	Dini Yorumlarda Kadın Sorunu	3	Teorik
	Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet	3	Teorik
	Bir Aile İçinde Çocuğa Sorunu Olarak: Ensest	3	Teorik
	Medya ve Kadın	2	Teorik
	T.C.'de Kadın Hakları (Kısa Belgesel)	1	Belgesel Gösterimi
Gözlerimi De Al (Film)	1	Film Gösterimi	
Demir Çeneli Melekler (Film)	2	Film Gösterimi	
Anayasa Eğitimi	Medeni Kanun ve Ceza Kanunu	3	Teorik
	Yasalarda Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetin Önlenmesi	1	Teorik
	6284 No'lu -Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	2	Teorik
	KYŞ Konusuna İlişkin Uluslararası Mevzuat	3	Teorik
Eğitici Eğitimi	Etkili Yetişkin Eğitimi Nasıl Olmalıdır?	1	Tartışma
	Öğrenen Özellikleri Nelerdir? (İnsanın Bütünlüğü)	1	Teorik
	En İyi Nasıl Öğrenilir?	1	Teorik
	Öğrenmede Ne Gibi Farklılıklar Vardır?	1	Teorik
	Aktif Öğrenme Nasıl Olmalıdır?	2	Teorik
	Öğrenmenin Duyuşsal Yönü	1	Teorik
	Yetişkin Eğitiminde Planlama Nasıl Yapılır?	1	Teorik
	Öğrenme Ortamı Nasıl Olmalıdır?	1	Teorik
	Eğitici Özellikleri / Etkili Öğretim Yöntem, Teknik ve Materyalleri Nelerdir?	4	Teorik
	Sunum ve Uygulamaları Planlama ve Değerlendirme	3	Uygulama
	Paylaştıklarımızı Nasıl Uygulayabiliriz?	3	Uygulama
	Yetişkin Eğitiminde Değerlendirme Nasıl Yapılır?	3	Teorik
	Mikro Öğretim Uygulamaları	3	Teorik
	İletişim Becerileri	3	Teorik
Panel	Konuk Konuşmacı	2	Panel
	Çok Taraflı Yaklaşım	1	Panel
Toplam	Toplam Teorik Eğitim		71
	Toplam Uygulama Eğitimi		7
	Toplam Film/Belgesel Gösterimi		4
	Toplam Panel Çalışması		3
	Toplam Tartışma		1
	Toplam Eğitim Süresi		86

3.3.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum (TCRT) Ölçeği:

Çalışmada kullanılan diğer ölçek ise, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların belirlenmesi amacıyla Zeyneloğlu tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum (TCRT) ölçeğidir. Bu ölçek 5'li likert tipinde olup toplam 38 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğe uygulanan

güvenirlilik analizi sonucunda, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,92 olduğu ve geçerlik analizi sonucunda ise ölçeğin 5 alt boyuttan oluştuğu ve yapı geçerliliğini sağladığı görülmektedir. Ölçeğin alt boyutları; eşitlikçi cinsiyet rolü (8 madde), kadın cinsiyet rolü (8 madde), evlilikte cinsiyet rolü (8 madde), geleneksel cinsiyet rolü (8 madde) ve erkek cinsiyet rolü (6 madde) şeklinde adlandırılmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190, en düşük puan ise 38 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, düşük puanlar ise, bireylerin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir (Zeyneloğlu, 2008; Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

3.4. Veri Analiz Süreci

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışma grubuna verilen eğitimin bireylerin toplumsal cinsiyet algılarında bir değişim oluşturup oluşturmadığını belirlemek amacıyla; eğitimden önce ve eğitimden sonra ölçekler uygulanmış ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla eşleşmiş örneklem t testi uygulanmıştır. Bunun için her iki ölçeğe de, Shapiro-Wilk normallik testi uygulanmış⁷ ve her iki ölçeğin hem ön test hem de son test sonuçlarının normal dağılıma uygun olduğu tespit edilmiş ($p>0,05$) ve dolayısıyla parametrik testlerden olan eşleşmiş örneklem t testinin kullanılabilceği görülmüştür.

Daha sonra toplumsal cinsiyet algılarının cinsiyete ve medeni duruma göre değişip değişmediğini saptamak amacıyla verilere parametrik testlerden bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Ayrıca her iki ölçeğin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve eğitimden önce uygulanan TCA Ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı 0,931; eğitimden sonra uygulanan TCA Ölçeğinin Cronbach alfa katsayısı ise 0,928 olarak hesaplanmıştır. Eğitim öncesi uygulanan TCRT Ölçeği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0,881, eğitim sonrası uygulanan TCRT ölçeği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise 0,854 olarak hesaplanmıştır. Bu katsayılar ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarının son derece yüksek olduğunu göstermektedir. Analizde son olarak katılımcılara sorulan “Toplumsal cinsiyet konusunda yeterli bilgiye sahip misiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar üzerinden Mc Nemar testi uygulanmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Çalışma grubuna verilen eğitimin katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarında anlamlı bir değişim oluşturmada mıdır?

Uygulanan eşleşmiş örneklem t testi sonucunda (Tablo 2); toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinden alınan toplam puanlar incelendiğinde eğitim öncesinde katılımcıların ölçekten aldıkları ortalama puan 97,17 iken; eğitim sonrasında bu ortalama 115,00'e yükselmiştir. Verilen eğitim işe yaramış ve ortalama anlamlı düzeyde yükselmiştir ($p<0,05$).

Tablo 2: Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile İlgili Tekrar Edilen Ortalamaların İlişkili T-Test Sonuçları

TCAÖ Toplam Puanı	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Farkı (Ön Test- Son Test)	t değeri	p değeri
Ön Test	23	97,17	9,90	-17,83	2,812	,006
Son Test	23	115,00	11,49			

⁷ Normallik için Shapiro-Wilk testi uygulanmasının sebebi örneklem sayısının 30'dan küçük olmasıdır (Durmuş, 2013).

4.2. Çalışma grubuna verilen eğitimin katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında anlamlı bir değişim oluşturmakta mıdır?

Tablo 3: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ile İlgili Tekrar Edilen Ortalamaların İlişkili T- Test Sonuçları

TCRT Ölçeği Toplam Puanı		N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama Farkı (Ön Test-Son Test)	t değeri	p değeri
	Ön Test	23	163,47	15,79	-12,43	-4,189	,000
	Son Test	23	175,91	12,28			
TCRT Ölçeği Alt Boyutları							
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Ön Test	23	36,69	3,84	-1,17	-1,646	,114
	Son Test	23	37,86	3,07			
Kadın Cinsiyet Rolü	Ön Test	23	32,39	4,43	-2,96	-2,960	,007
	Son Test	23	35,34	3,28			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Ön Test	23	36,73	3,42	-1,48	-2,427	,024
	Son Test	23	38,21	2,59			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Ön Test	23	31,47	5,22	-4,78	-4,407	,000
	Son Test	23	36,26	4,49			
Erkek Cinsiyet Rolü	Ön Test	23	26,17	3,55	-2,04	-2,879	,009
	Son Test	23	28,21	3,08			

Ölçekten alınan toplam puana bakıldığında (Tablo 3) ise eğitim öncesi ölçekten alınan puan 163,47 iken, eğitim sonrası bu puan 175,91'e yükselmiştir; bu durum verilen eğitimin katılımcıların algılarında bir farklılık yarattığını göstermektedir.

Uygulanan eşleşmiş örneklem t testi sonucunda toplumsal cinsiyet rolleri ölçeğinin alt boyutlarından eşitlikçi cinsiyet rolü boyutunda eğitim öncesi ve sonrasında katılımcıların görüşlerinin değişmediği görülmektedir ($p > 0,05$). Ölçeğin diğer dört boyutunda ise katılımcıların eğitim sonrasında ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttığı ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri görülmektedir ($p < 0,05$).

4.3. Çalışma grubuna verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarında ve toplumsal cinsiyet tutumlarında cinsiyete göre anlamlı bir değişim oluşturmakta mıdır?

Bağımsız örneklem t testiyle analiz testi kullanılmıştır. Levene testi sonuçlarına bakıldığında uygulanan dört ölçekte de grup varyansların homojen olduğu görülmektedir ($p > 0,05$) (Tablo 4). Ölçeklere uygulanan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre; kadın ve erkek bireylerin TCAÖ ön test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t = 2,236$; $p \leq 0,05$). Buna göre kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyet algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($M_{kadın} = 112,20$; $M_{erkek} = 98,30$). Verilen eğitim sonrasında uygulanan t testi sonucunda ise kadın ve erkeklerin TCAÖ son test ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t = 0,543$; $p \geq 0,05$). Tabloda görüldüğü üzere erkeklerin ölçekten aldığı puanlar eğitim sonrası 98,30'dan 114,00'e yükselmiş, kadınların ise 112,20'den 116,30'a yükselmiştir.

Tablo 4: Cinsiyet Değişkeni İçin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Ölçekler		Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene ist. p Değeri	t Değeri	p Değeri
TCAÖ	Ön Test	Kadın	10	112,20	11,34	,323	2,236	,035
		Erkek	13	98,30	15,87			
	Son Test	Kadın	10	116,30	8,42	,085	,543	,593
		Erkek	13	114,00	11,15			
TCRT	Ön Test	Kadın	10	170,40	13,02	,341	2,315	,032
		Erkek	13	155,15	16,12			
	Son Test	Kadın	10	177,10	9,93	,368	,846	,407
		Erkek	13	174,23	11,54			

TCRT ölçeğinden alınan puanlar karşılaştırıldığında ise, kadın ve erkeklerin TCRT ölçeği ön test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=-2,315$, $p \leq 0,05$). Buna göre kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyet rolleri konusunda daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu söylenebilir ($M_{kadın}=170,40$; $M_{erkek}=155,15$). Bireylere verilen eğitim sonrasında uygulanan t testi sonucunda ise kadın ve erkeklerin TCRT ölçeği son test ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t=,846$; $p \geq 0,05$). Tabloda görüldüğü üzere erkeklerin TCRT ölçeğinden aldığı puanlar eğitim sonrası 155,15'ten 174,23'e yükselmiş, kadınların ise 170,40'tan 177,10'a yükselmiştir.

Ölçeklere bağımsız örneklem t testi uygulanmadan önce her iki ölçeğin hem ön test hem de son test sonuçlarının normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testiyle analiz edilmiş ve verilerin normal dağılıma uyduğu görülmüştür ($p>0,05$). Yine aynı şekilde grup varyanslarının homojenliği varsayımı test edilmiş ve Levene testi sonucuna bakıldığında uygulanan dört testte de grup varyanslarının homojen olduğu görülmüştür ($p>0,05$). Dolayısıyla gerekli varsayımların sağlandığı ve verilere bağımsız örneklem t testinin uygulanabileceği görülmüştür (Tablo 5).

4.4. Çalışma grubuna verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarında ve toplumsal cinsiyet tutumlarında medeni durumlarına göre anlamlı bir değişim oluşturmaktadır mıdır?

Tablo 5: Medeni Durum Değişkeni İçin Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Ölçekler		Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Levene ist. p Değeri	t Değeri	p Değeri
TCAÖ	Ön Test	Evli	14	99,71	17,50	,058	-2,105	,045
		Bekâr	9	111,00	7,28			
	Son Test	Evli	14	114,28	11,38	,080	-,423	,677
		Bekâr	9	116,11	7,55			
TCRT	Ön Test	Evli	14	157,71	16,33	,079	-2,409	,025
		Bekâr	9	172,44	10,19			
	Son Test	Evli	14	175,07	11,95	,237	-,457	,652
		Bekâr	9	176,22	9,25			

Ölçeklere uygulanan bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre; evli ve bekâr bireylerin TCAÖ ön test ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($t=-2,105$; $p<0,05$). Buna göre bekâr bireylerin evli bireylere göre toplumsal cinsiyet algılarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($M_{bekar}=111,00$; $M_{evli}=99,71$). Verilen eğitim sonrasında uygulanan t testi sonucunda ise evli ve bekâr bireylerin TCAÖ son test ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t=-,423$; $p>0,05$).

Tabloda görüldüğü üzere evli bireylerin ölçekten aldığı puanlar eğitim sonrası 99,71'den 114,28'e yükselmiş, bekâr bireylerin ise 111,00'den 116,11'e yükselmiştir. TCRT ölçeğinden alınan puanlar

karşılaştırıldığında ise, evli ve bekâr bireylerin TCRT ölçeği ön test ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($t=-2,409$; $p\leq 0,05$). Buna göre bekâr bireylerin evli bireylere göre toplumsal cinsiyet rolleri konusunda daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu söylenebilir ($M_{\text{bekar}}=172,44$; $M_{\text{evli}}=157,71$).

Verilen eğitim sonrasında uygulanan t testi sonucunda ise evli ve bekâr bireylerin TCRT ölçeği son test ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t=-,457$; $p\geq 0,05$). Tabloda görüldüğü üzere evli bireylerin TCRT ölçeğinden aldığı puanlar eğitim sonrası 157,71'den 175,07'ye yükselmiş, bekâr bireylerin ise 172,44'ten 176,22'e yükselmiştir.

Katılımcılara, toplumsal cinsiyet konusunda eğitim öncesi ve sonrasında "Toplumsal cinsiyet konusunda yeterli bilgiye sahip misiniz?" diye sorulmuş ve alınan cevaplar yukarıdaki tabloda özetlenmiştir (Tablo 6). Buna göre eğitime katılan 14 birey eğitim öncesinde toplumsal cinsiyet ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını düşünürken, eğitim sonrası bu bireylerden 12'si yeterli bilgiye ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet ile ilgili bilgi seviyelerini anlamlı düzeyde arttırıp arttırmadıklarını tespit etmek amacıyla uygulanan Mc Nemar testi sonucunda verilen eğitimin başarılı olduğu ve katılımcıların bilgi seviyelerini arttırdıkları görülmektedir (Mc Nemar:10,083; $p<0,01$) (Tablo 7).

4.5. Çalışma grubuna verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet ile ilgili bilgi seviyelerinde anlamlı düzeyde bir değişim oluşturmakta mıdır?

Tablo 6: Toplumsal Cinsiyet Konusunda Yeterli Bilgiye Sahip Misiniz?			
Eğitim öncesi		Eğitim sonrası	
Evet	9	Evet	21
Hayır	14	Hayır	2

Tablo 7: Eğitim Öncesi ve Eğitim Sonrası Mc Nemar Test İstatistiği Sonuçları

	N	Test İstatistiği	Serbestlik Derecesi	p Değeri
Eğitim Öncesi & Eğitim Sonrası	23	10,083	1	,000

Katılımcılara, toplumsal cinsiyet konusunda eğitim öncesi ve sonrasında "Toplumsal cinsiyet konusunda yeterli bilgiye sahip misiniz?" diye sorulmuş ve alınan cevaplar yukarıdaki tabloda özetlenmiştir (Tablo 6). Buna göre eğitime katılan 14 birey eğitim öncesinde toplumsal cinsiyet ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını düşünürken, eğitim sonrası bu bireylerden 12'si yeterli bilgiye ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Verilen eğitim katılımcıların toplumsal cinsiyet ile ilgili bilgi seviyelerini anlamlı düzeyde arttırıp arttırmadıklarını tespit etmek amacıyla uygulanan Mc Nemar testi sonucunda verilen eğitimin başarılı olduğu ve katılımcıların bilgi seviyelerini arttırdıkları görülmektedir (Mc Nemar:10,083; $p<0,01$) (Tablo 7).

5. SONUÇ

Eğitimin, toplumsal cinsiyet algısına ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar üzerindeki etkisi incelediği bu çalışmada bazı sonuçlara ulaşılmıştır: **İlk olarak** çalışma grubuna verilen eğitimin katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarının ortalamalarını ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında anlamlı derecede yükseltmiştir. **İkinci olarak** verilen eğitim cinsiyet değişkeni açısından incelenmiştir. Verilen eğitimin erkeklerin ortalamalarını çok daha fazla arttırmış ve eğitim

sonucunda kadın ve erkeklerin ortalamaları birbirine son derece yaklaşmıştır. Bu sonuç, eğitim sonunda kadın ve erkek bireylerin toplumsal cinsiyet algısı puanlarının son derece benzer olduğunu ve verilen eğitimin özellikle erkek bireyler üzerinde çok daha etkili olduğunu göstermektedir. **Üçüncü olarak** verilen eğitim medeni durum değişkeni açısından incelenmiştir. Eğitime katılan bireylerin her iki test sonrasındaki ortalamaları incelenmiş ve evli bireylerin ortalamalarını çok daha fazla arttığı görülmüştür. Eğitim sonucunda evli ve bekâr bireylerin ortalamaları birbirine son derece yaklaşmıştır. Bu sonuç, eğitim sonunda evli ve bekâr bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının benzer olduğunu ve verilen eğitimin özellikle evli bireyler üzerinde çok daha etkili olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile TCAÖ ölçeğinden alınan puanlar gibi TCRT ölçeğinde de evli bireylerin ortalamalarının daha fazla yükselmesini ve bekâr bireylerle aradaki farkı kapatmasını sağladığı görülmektedir. **Dördüncü olarak** ve son olarak verilen eğitim sonrasında hem kadınların hem de erkeklerin ortalamaları yükselmiş fakat erkeklerin ortalamalarının çok daha fazla arttığı görülmüş ve ortalamalar birbirine çok yaklaşmıştır.

Sonuç olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığını önleme yönünde politikalara katkı sağlamak amacıyla uygulanan eğitimlerin, toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumlu tutumları geliştirmeye yardımcı olduğu ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumları güçlendirdiği görülmüştür. Bu bağlamda bu çalışma toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığını önleme konusunda toplumsal cinsiyet eğitimlerinin etkili bir çözüm aracı olarak işlev gösterdiğini kanıtlamıştır. Bu bakımdan toplumsal cinsiyet çalışmaları alanına orijinal bir katkı sunmaktadır.

Bundan sonraki çalışmalarda; (1) farklı örneklem grupları arasında benzer çalışmalar yapılarak araştırma bulguları karşılaştırılabilir. (2) İkinci bir öneri olarak, bu tarz bir eğitim için gerekli olan optimal sürenin hesaplanabilmesi için farklı sürelerle sahip eğitim programlarında da boylamsal, deneysel çalışmaların yapılması zaman ve iş gücü kaybını azalacağı önerilmektedir.

Kaynakça

- Allana, A.; Asad N. & Serali, Y. (2010). Gender in academic settings: role of teachers. *International Journal of Innovation, Management and Technology*, 1(4), 343-348. [Online]: <http://www.ijmt.org/papers/63-C053.pdf>
- Altınay, A. (2004). *The myth of the military-nation: Militarism, gender, and education in Turkey*. Springer.
- Akın, A., & Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkisi [Concept of gender and its effects on health]. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki*, 25(4), 73-82.
- Akfrat, F. Ö. (2017). Okulöncesi eğitimde çocuğu olan kadınların “kadın” imgelerinin sanat terapi ve yaratıcı drama teknikleri ile incelenmesi. (Investigation of the Images of “Woman” of Women Who Have Children in Preschool Education with Art Therapy and Drama). *Elementary Education Online*, 16(1), 274-298.
- Akyüz, B. (2011). *1965-1970 dönemi Türk sinemasında toplumsal cinsiyet, bedensellik ve dans temsilleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altınova, H. H., & Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlilik güvenirlik çalışması. *Journal of Society & Social Work*, 24(2), 9-22.
- Arıcı, F. (2011). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş. *Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.
- Asan, H. T. (2010). Ders kitaplarında cinsiyetçilik ve öğretmenlerin cinsiyetçilik algılarının saptanması. *Fe Journal: Feminist Critique/Fe Dergi: Feminist Elestiri*, 2(2) 65-74
- Babbie, E. (2006). *The practice of social research*. 11th ed. Belmont, CA: Wadsworth. <http://www.ebabbie.net/resource/resource.html>
- Bhasin, K. (1997). Gender workshops with men: experiences and reflections. *Gender and Development*, 5(2), 55-61.
- Burger, J. (2006). *Kişilik*. (E. Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cherry, A. L. (2005). *Examining global social welfare issues*. Belmont: ThomsonBrooks/Cole,
- Connel, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Safak Uzun, A. & Erdem, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693. doi:[10.14687/jhs.v14i1.4354](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i1.4354)
- Çelebi, N. (1997). *Turizm sektöründeki küçük işyeri örgütlerinde kadın girişimciler*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Deaux, K. (1987). *Psychological constructions of masculinity and femininity. Masculinity/femininity: Basic perspectives*, Dikmen, N. & Maden, D. (2012). Kadın akademisyenlerin görünmeyen emeği üzerine bir araştırma: Ordu üniversitesi örneği, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(2), 235-250.
- Dökmen, Y. Z. (2004). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Durmuş, E. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Esen, Y. (2013). Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirme amaçlı bir çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 38(169). 280-296
- Ergöl Ş., Koç G., Eroğlu, K. & Taşkın, L. (2012). Türkiye’de kadın araştırma görevlilerinin ev ve iş yaşamlarında karşılaştıkları güçlükler, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 43-49.
- Giddens, A. B. (2000). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyetçilik. İçinde: *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Kitabevi.
- Gönen, E., Hablemitoğlu, Ş., & Özmete, E. (2004). *Akademisyen kadınlar*, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Görgün-Baran, A. (2010). Gender Roles and Power” içinde Sociological Writings 2: A Dedication to Prof. Dr. Orhan Türkdoğan (Ed. N. G. Ergan, E. Burcu, B. Şahin), Hacettepe University Publication.
- Gümüšoğlu-Helvacioğlu, F. (1996). *Ders kitaplarında cinsiyetçilik*, (1. Baskı) İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Gümüšoğlu, F. (2005). *Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet*, (2. Baskı). İstanbul: Çağdaş Eğitim Vakfı.
- Gümüšoğlu, F. (2014). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4). 39-54
- Kadılar, E. (2011). Üç kuşak kadının cinsiyet rolleri: Ankara örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kumaş H. & Fidan, F. (2005). Akademisyen ve tekstil işçileri karşılaştırması örneğinde çalışan kadınların çalışma olgusuna bakışları, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 507-532.
- Lindsey, L. L. (1990). *Gender Roler A Sociological Perspective*. United States If America: Prentice Hall International Limited.
- Lips, H. M. (2001). *Sex & Gender: An introduction*. Mayfield Publishing Co.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (O. Akınhay, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mead, M. (1928). *Coming of age in Samoa*. New York: Dell.
- Neuman, W. L. (2008). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel yaklaşımlar* (2. cilt). 2. bs. (Çev. Sedef Özge(. İstanbul: Yayıncı, (ISBN 978994171076)
- Oruç, N. (2013), Gender and Education in Turkey. içinde *EDucation and GEndEr:Gender-specific education in different countries. Historical aspects - current trends* Eds. O.Holz & F.Shelton (ss. 100-105). *Waxmann*, ISBN: 978-3-8309-2868-3
- Parashar, S., Dhar, S., & Dhar, U. (2004). Perceptions of values: a study of future. *Journal of Human Values*, 10(2), 143-152.
- Parsons, T. (1951). *The social system*. London: Routledge & Kean Paul Ltd.
- Pınar G., Taşkın L. & Eroğlu K. (2008). Başkent üniversitesi öğretim elemanı yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları, *Sağlık Bilimleri Hemşirelik Dergisi*, s.47-57.
- Poyraz, B. (2013). Akademi kadınların cenneti mi?: Ankara üniversitesi örneği, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 1-18.
- Rocher, G. (1975). *Talcott Parsons and American Sociology*. New York: Barnes & Noble Publishers.
- Sankır, H. (2010). Toplumsal cinsiyet rollerinin anlamlandırılış biçiminin ‘kadın sanatçı kimliği’nin oluşum sürecine etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*. www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/hasan_sankir_1_1010.pdf
- Sayılan, F. (2008). Gender and education in ‘Turkey’” In *Education in Turkey*. (Ed. M. A. Amd, Akkoyunlu Wigley ve Wigley,S.). Waxman Munher-New York-Berlin: 247-270
- Scott, W. J. (2007). *Toplumsal cinsiyet: Faydalı bir tarihsel analiz*. (A. T. Kılıç, Çev.) İstanbul: Agora Yayınları.
- Sebnem, C. (2017). An Example for the construction of masculinity in Turkey: The woman has no name. *European Scientific Journal, ESJ*, 13(2), 62-76 [URL:http://dx.doi.org/10.19044/esj.2016.v13n2p62](http://dx.doi.org/10.19044/esj.2016.v13n2p62)
- Seçgin, F., & Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy, Education Sciences*, 1C0452, 6, (4), 2446-2458
- Stoller, R. J. (1968). *Sex and gender, the development of masculinity and family*. London: H. Karnac Books.
- Şenol, D., Erdem, S., Uzun, Z. & Erdem, E. (2016). Toplumsal cinsiyetin bir aktarım aracı olarak çizgi filmler: Sindirella ve Pamuk Prenses örneği, (Cartoons as a transmitting tool of Gender: Cinderella

Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Safak Uzun, A. & Erdem, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693. doi:[10.14687/jhs.v14i1.4354](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i1.4354)

- and Snow White cases). *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 62-87. DOI: [10.21798/kadem.2017225030](https://doi.org/10.21798/kadem.2017225030)
- Şenol, D. & Erdem, S. (2016). Erkekliğin inşasında aktörlerin ve kurumların rolü -Kırıkkale ili örneği. *SBArD Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 28(2), 187-205
- Tan, M. (2005). Yeni (!) ilköğretim programları ve toplumsal cinsiyet. *Eğitim Bilim Toplum*, 3(11), 68-77.
- Torgimson, B. N., & Minson, C. T. (2005). Sex and gender: what is the difference?. *Journal of Applied Physiology*, 99(3), 785-787.
- Vefikuluçay D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. & Taşkın, L. (2007). Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları, *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, s.26-30.
- Yılmaz, E. (2005). *Akademik hayatta kadınların statüsü, istihdamı ve sorunları (ODTÜ-SDÜ karşılaştırması)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Isparta
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., & Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 775-792.
- Zengin-Arslan, B. (2002). Women in engineering education in Turkey: Understanding the gendered distribution. *International Journal of Engineering Education*, 18(4), 400-408.
- Zeybekoğlu, Ö. (2010). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında Türk toplumunun erkeklik algısı. *Ethos: Journal of the Society for Psychological Anthropology* 3:1
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zeyneloğlu, S., & Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(40), 409-420.

Extended English Abstract

Introduction

Sex has been the most important criteria when categorizing and differentiating individuals. While the concept of sex is used to describe the genetic, biological, physiological sides and differences of being a man or woman (Marshall, 1999: 98; Cherry, 2005: 157), the concept of gender refers to the expectations and meanings formed by the society and culture (Stoller, 1968; Deaux, 1987; Connel, 1998; Giddens, 2000; Lips, 2001; Dökmen, 2004: 3-4; Görgün Baran, 2010).

Apart from this, gender gives regenerated responsibilities and roles to the individuals through socialization process. These roles and responsibilities are determined on the basis of socio-cultural and spatial differences (Scott, 2007: 11) and differ. In this context, the discovery of the perceptions and attitudes of individuals towards gender is crucial in determining the networks and dynamics of social structures.

Aim and Methodology

In this study, it was questioned whether gender roles and attitudes towards perceptions can be transformed through education. The aim of this research is to test the effectiveness of gender education on the attitudes towards gender perception and gender roles.

Research model

In this study, experimental method was used as a quantitative research method. A single group **pre-test, post-test design** was used in the research because of the fact that the research was a training program, the participants were not selected randomly, and the control group was not available (Babbie, 2006: 229; Neuman, 2008: 253).

Sample population

In accordance with this purpose, an experimental study was designed as a part of the protocol called “*Providing Gender Equality, Strengthening Institutional Capacity while Fighting with Violence Against Women, Enhancing Cooperation and Coordination*” which was conducted between the Ministry of Turkish National Defense and the Ministry of Family and Social Policies. And an education (*Gender Equality and Fighting with Violence Against Women*) was given to the research group consisting of 23 participants. In the research group there were 10 females, 13 males between the ages of 25-55. 13 participations were married, while 10 participations were single.

Process of data collection tool and reliability study

In order to collect data, we used Gender Perception Scale (Altınova & Duyan, 2013), Gender Role Attitude Scale (Zeyneloğlu, 2008; Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011) and a socio-demographic information form designed by the researchers. Scales were applied before and after the training and paired samples T-test was applied to determine whether there was a statistically significant difference between them. For this, Shapiro-Wilk normality test was applied on both scales. After that, both pre-test and post-test results were found to be appropriate with the normal distribution ($p > 0,05$). In the end we decided to use the paired samples T-test, which is included in the parametric tests.

In order to determine whether gender perceptions changed according to sex and marital status, we applied independent sample T-test. The Cronbach's alpha consistency coefficient of the Gender Perception Scale (TCA) which was applied before the training was 0.931, after training it was 0,928. The Cronbach's alpha consistency coefficient of the Gender Role Attitude Scale (TCRT), which was applied before the training, was 0.881; after training it was 0,854. These results show that the internal consistency coefficients of the scales are extremely high. Finally, in the analysis, the Mc Nemar test was applied on the answers given by participants for the question "Do you have enough knowledge about gender?" which was asked in the pre-test and post-test. And the results were evaluated.

Findings

When the total scores of the Gender Perception Scale (TCA) were examined, the average score which the participants got from the scale before the training was 97.17, while it rose to 115.00 after the training. The training was efficient and average scores increased significantly ($p < 0,05$) (Table 2). The average score of the Gender Role Attitude Scale (TCRT) which the participants got from the scale before the training was 163,47, while it rose to 175,91 after the training. The training was efficient and average scores increased significantly ($p < 0,05$) (Table 3). This indicates that the given education has made a difference in the perceptions of the participants. According to t-test results, the score of the dimension of ‘equalitarian gender role’, which was a subscale of the Gender Role Attitude Scale (TCRT), did not change after the training ($p > 0,05$). Whereas, the other four dimensions of the scale scores increased significantly after the training. It means that, participants showed a more equalitarian attitude towards gender roles ($p < 0,05$) (Table 3).

According to the independent samples T-test results (Gender Perception Scale), there was a significant difference between the pre-test averages of female and male participants ($t = 2,236$; $p \leq 0,05$). It means that women had higher gender perceptions than men before the training ($M_{\text{women}} = 112.20$, $M_{\text{men}} = 98.30$) (Table 4). After the training there was no significant difference between male and female post-test averages ($t = 543$; $p \geq 0,05$). As seen in the table, after the training the scores of the men increased from 98.30 to 114.00 and the women's scores increased from 116.30 to 112.20 (Table 4).

According to the independent samples T-test results (Gender Perception Scale), there was a significant difference between the pre-test averages of married and single participants ($t = -2,105$; $p < 0,05$). It means single participants' gender perceptions were higher than that of married participants ($M_{\text{single}} = 111,00$, $M_{\text{married}} = 99,71$). There was no significant difference between married and single participants' post-test scores of Gender Perception Scale ($t = -, 423$; $p > 0,05$) and post-test scores of Gender Role Attitude Scale ($t = -, 457$; $p \geq 0,05$) (Table 5).

As seen in Table 5, married participants' post-test scores of Gender Role Attitude Scale increased from 157,71 to 175,07, while single participants' scores increased from 172,44 to 176,22. There was no significant difference between post-test mean scores of Gender Role Attitude Scale of married and single participants ($t = -, 457$; $p \geq 0,05$).

Conclusion

As a result, gender education training, which aims to promote gender inequality, has helped to develop positive attitudes towards gender awareness and strengthened equitable attitudes towards gender roles. In this context, this study has proven that education on Gender Perception and Gender Role Attitudes serve as an effective remedy for gender inequalities and preventing discrimination. In the following studies; (1) research findings can be compared by conducting similar studies among different sample groups. (2) As a second proposal, it is suggested that longitudinal and experimental studies should be carried out in training programs with different timelines to reduce the loss of time and manpower so that the optimal training required for such training can be calculated.